

Összefoglaló

Transparency International

Az éghajlatváltozás minden kétséget kizáróan a legnagyobb politikai kihívás, amivel a világ valaha is szembesült. A probléma kezelése sürgős; bizalmat, együttműködést és szolidaritást igényel, amely a közvagyon menedzseléséért felelős megszokott mechanizmusok, illetve intézmények határait feszegeti. Olyan gyökeres változást igényel a gazdaságban, amely mellett az ipari forradalom által elért drámai változások is eltörpülnek. Az éghajlatváltozás hatással van megélhetésünkre, kihívásokat állít életmódunk elé. Világszerte hatalmas terhet ró a társadalmi-politikai életre abból fakadóan, hogy globális szinten meg kell határozni a megoldásként szolgáló lépések helyes körét és ütemét az azokat övező bizonytalansági tényezők mellett.

Stabil klímapolitika – mely jelenti mindazon folyamatokat és kapcsolatokat, melyek akár nemzetközi, nemzeti, vállalati vagy helyi szinten irányulnak az éghajlatváltozás okaira és következményeire – szükséges annak biztosítására, hogy az éghajlatváltozás mérséklésébe és az ahhoz történő alkalmazkodásba fektetett jelentős politikai, társadalmi és pénzügyi források megfelelően és igazságosan legyenek elosztva, így biztosítva az éghajlatváltozásra adott válaszok sikerét. A tét igen nagy: jelentős befektetések szükségesek az alacsony széndioxid-kibocsátású jövő érdekében és biztosítani kell ezen befektetések hatékonyságát. A nemzetközi szintű egyetértéssel kapcsolatos nehézségek ellenére az egyes államok, vállalatok és a civil társadalom szereplői egyre inkább közelednek ahhoz az igényhez, hogy legyenek átlátható szabályok és megfelelési mechanizmusok az éghajlatváltozással kapcsolatban. A felelős klímapolitika javíthatja a folyamatot azzal, hogy még átláthatóbbá, elérhetőbbé és igazságosabbá teszi azt mindenki számára.

Ugyanakkor az éghajlatváltozás nem csupán politikai kihívás, de a korrupció újabb formáit hozza létre. A Transparency International úgy határozza meg a korrupciót, mint ráruházott hatalommal való visszaélést magánhaszon céljából. A ráruházott hatalom nemcsak az a hatalom, mellyel az állampolgár a köztisztviselőt megbízza, hanem az a hatalom is, mellyel a jövő generációja bízott meg minket a bolygónkról történő gondoskodás céljából. Hasonlóan, a visszaélés magánhaszon céljából túlmegy a leggyakrabban előforduló korrupciós formákon – közpénzek jogellenes felhasználása, megvesztegetés szerződések elnyerése érdekében, nepotizmus, melyek mind aláássák a felelős klímapolitikát –, és új színterekre terjed ki. Ebben benne foglaltatik a tudományos eredmények torzítása, a tiszta képviselet alapelveinek megsértése és a fogyasztói termékekre jogtalanul kiállított zöld tanúsítvány használata. Az ehhez hasonló gyakorlatok végzetesek lehetnek azon a politikai szinten, ahol bizonytalanság húzódik meg, és elengedhetetlen a bizalom és az együttműködés.

Miért is kockázati tényező a korrupció az éghajlatváltozásra nézve? Ahogy a Globális Korrupciós Jelentés kifejti, a klímaváltozás megelőzéséért és a válaszlépésekért tett erőfeszítéseknek óriási ára van. Ahol nagy mennyiségű pénz áramlik keresztül új és ellenőrizetlen pénzügyi piacokon és mechanizmusokon keresztül, ott mindig korrupciós kockázatok lapulnak. Becslések szerint egyedül az éghajlatváltozás enyhítése érdekében eszközölt befektetések 700 milliárd dollárra fognak rúgni 2020-ban. Évente nem kevesebb, mint 250 milliárd dollárnyi közhasznú befektetés fog keresztüláramlani új, ellenőrizetlen és viszonylag koordinálatlan csatornákon. Emellett a már most szükségessé váló gyorsított megoldások tovább növelik a korrupciós kockázatot.

A korrupciós kockázat az éghajlati témákat körülvevő komplexitás, bizonytalanság és újszerűség miatt is magas. Olyan lényeges kérdések, mint például mi számít erdőnek, vagy hogyan állapítjuk meg a saját forrás kötelező mértékét (azaz mely projektek valósulhatnak meg bármely esetben támogatás nélkül), továbbra is vita tárgyát képezik. A geomérnökségre és a klímabefolyásolásra vonatkozó szabályok, mely talán a legkockázatosabb és a legfontosabb emberi beavatkozás a bioszféránkba, máig nagyon hiányosak. A kibocsátott szén-dioxid ellensúlyozására szolgáló megoldások környezeti integritását mérő új eszközök még nagyrészt kipróbálatlanok. A jelentésben bemutatott első bizonyítékok is azt sugallják, hogy sok a szürke terület és a kiskapu a szabályozásban, amelyeknek korrupciós érdekből történő kiaknázása komoly kockázati tényező. A körültekintő monitorozás, a gyors tanulás és a korrupciós kapuk bezárásának aktív megközelítése elengedhetetlen egy erős és hatékony klímapolitikához, hogy az új eszközök és módszerek bevezetése sikeres legyen ebben a kritikus szakaszban.

A klímapolitika másik, sürgősen figyelmet követelő eleme a jelenlegi folyamatok egyenlőtlensége, elsősorban azon egyénekkal és csoportokkal kapcsolatban, melyek a legközvetlenebb módon vannak kitéve az éghajlatváltozásnak. A Globális Korrupciós Jelentés rávilágít a klímaváltozás által legkedvezőtlenebbül érintettekre: őslakos és vidéki szegény közösségek távoli helyeken, az ingatag tákolmányokban lakó városi szegénység és az új lakóhelyet igénylő kilakoltatott személyek. Ezen csoportok mindegyike osztozik a következő kihívásokon: őket érinti a klímaváltozás hatásainak nagy része, ezért ők lennének a fő haszonélvezői az adaptív lépéseknek, ugyanakkor ők számítanak a leginkább marginalizált rétegnek a politikai rendszerben. Mindez erősen hangsúlyozza az elszámoltatható klímapolitika iránti igényt.

A Globális Korrupciós Jelentés lényeges üzenete, hogy a kormányzati mechanizmusok erősítése képes csökkenteni a korrupciót, valamint hatékonyabbá és sikeresebbé tudja tenni az klímaváltozási politikát. A klímapolitika minősége – azaz a szabályozói környezet kialakításában és a döntéshozatalban történő részvétel mértéke, elszámoltathatósága, átláthatósága, a törvényesség érvényesülése – meghatározza, hogy milyen mértékben képes a korrupciós kockázatok kiküszöbölésére. E jelentés több mint 50 elismert szakértőt gyűjtött össze annak érdekében, hogy bemutassa az első összehasonlító elemzést a korrupció és klímaváltozás témájában, de megfogalmaz konkrét javaslatokat is.

Működésre bírni a klímapolitikát: folyamatok tervezése az elszámoltathatóság és integritás szempontjából

A klímaváltozási kihívás nagysága, összetettsége és a működéshez szükséges pénzügyi befektetések mértéke miatt elengedhetetlen a jól szervezett, elszámoltatható döntéshozói rendszer.

A klímaváltozással kapcsolatos fontos döntések számos intézményi elrendezésben születnek – a magas szintű nemzetközi találkozókön kívüli szinteken is

A túláradó figyelem, mely a nagy port kavaró kormányközi klímatalálkozókra irányul, sok esetben páratlanul kritikussá teszi azok végkicsengését. Habár ez a színtér kiemelten fontos, a tevékenység számtalan fórum és szereplő között oszlik meg, a nemzetközi szinttől egészen a nemzeti szintig, mutatva a klímapolitikai ügyek elképesztő kiterjedését és diverzitását.

Jelenleg 500-nál is több multilaterális környezetvédelmi egyezmény van érvényben, s közülük sok releváns a klímaváltozási kérdésben. A fontos klímadöntéseket nem csak a koppenhágai vagy cancúni állami konferenciákon vitatják és hozzák meg. A klímaváltozásra adott mindent átfogó válasz talán még kritikusabban formálódik számos nemzeti és regionális helyszínen, Pekingtől Brüsszelen és Brazílián át Delhivel és Washingtonnal bezárólag. Rengeteg új, a közszféra és a magánszféra érdekelt feleit összekötő hibrid kezdeményezés játszik szerepet, hasonlóan a városokhoz és a helyi önkormányzatokhoz, melyek magasabbra tehetik a kötelezettségek szintjét – vagy éppen lehúzzhatják a mélybe.

Az átláthatóság, az elszámoltathatóság és a részvétel mértéke széles spektrumon mozog ezeken a politikaformáló fórumokon. Az elvárásoknak magasnak kell lenniük ahhoz, hogy egy egészséges klímapolitikán keresztül megakadályozzák a szakpolitikák eltérítését és a forum-shoppingot, a szabályozók közötti esetleges különbségek kihasználását és azokat a késlekedéseket, amelyek egy szétszabdalt irányításra jellemzőek, és amelyek esetében fennáll a veszély, hogy a hatékony globális cselekvést aláássák.

A figyelem és a rekordrészvétel, mely néhány klímapolitikai folyamatot kísér, megkönnyíti az átsiklás veszélyét a tartós befolyásolási egyenlőtlenségeken, még ilyen körülmények mellett is

A feltűnés nem egyezik meg a hatékony átláthatósággal, és a részvétel nem egyenlő az arányos befolyásolással. Az átláthatósági gyakorlatok az ENSZ Klímaváltozási Keretegyezményre (UNFCCC) mint a leginkább látható klímapolitikai fórumra nézve messze elmaradnak más elrendezések bevett gyakorlataihoz képest. Ehhez hasonlóan a koppenhágai csúcson és más, sajtófórcímbe szereplő eseményeken történő rekordmegjelenés és -részvétel sem képes elrejteni a képviselőiben megbúvó egyenlőtlenségeket. Koppenhágában az öt legnagyobb környezetszennyező ország képviselői háromszor annyian voltak jelen, mint

a klímaváltozás által leginkább érintettnek tekintett országok hivatalos képviselői. 2009-re az UNFCCC-hez a Kanadából, az Egyesült Királyságból és az USA-ból regisztrált megfigyelő szervezetek száma meghaladta a 400-at, míg a fejlődő országok közül csak Brazília, Kína és India volt képes tíznél több csoportot regisztrálni. Összegezve: a nagy port kavaró nemzetközi klímapolitikai helyszínek talán elegendő figyelmet kapnak és növelik a jobb klímakormányzási eszközök kilátásait, ugyanakkor hosszú út vezet még minden érdekelt fél hatékony és inkluzív részvételéhez.

A jogtalan befolyáshoz kapcsolódó kockázat magasabb, mint valaha, mely a lobbierők diverzifikáltságából fakad

A zöld iparágak lobbistaként való megérkezése, ellensúlyozva az energia és fosszilis erőforrások által dominált iparágak lobbijét, azt sugallhatja, hogy mostanra egy viszonylag kiegyensúlyozott érdekspektrum alakult ki a klímapolitikák terén. A Globális Korrupciós Jelentés szerint az összkép nem teljesen így fest. Az USA nemzetgazdasági szintjén például az olajban és gázban érdekeltek lobbizásban nyolcszorosan múlták felül a környezetbarátenergia-szektor 2009-ben. Az Európai Unióban az üzleti körök a környezetvédelmi csoporthoz képest kétszeres mértékben járultak hozzá fontos klímapolitikai tanácskozáshoz.

Még az egyenlő mértékű zöld és barna lobbi jelenléte sem garantálja a klímapolitika megjelenését a közérdekben. Mint ahogy a jelentés mutatja, a szabályozókat kétszeresen is eltéríthetik, amikor a környezetszennyezők elleni fellépés hiánya befolyásos zöld érdekek erős támogatásával együttesen jelentkeznek. Ennek ellenére a kötelező lobbinyilvántartás máig nem követelmény az OECD-országok többségében, valamint a cégek külső-belső beszámolóinak minősége a klímaváltozással kapcsolatos vállalásaikról és közérdekű tevékenységükről meglehetősen vegyes maradt.

Az érdek és befolyás kereszteződése a világon máshol sem tesz jót az összérdek kiegyensúlyozott megvitatásának. Kínában és Indiában például a fosszilis üzemanyag- és az energiaszektor szereplői, akik látszólag a legtöbbet vesztenek a progresszív klímapolitikán, valójában nagy, állami irányítás alatt lévő konglomerátumok, szoros szálakkal fűződve a politikai hatalom legfelsőbb köreihez. Mindez fokozott figyelmet igényel annak érdekében, hogy elkerüljük a szakpolitika közérdektől való eltérítését, mely a többség helyett a kisebbség érdekét szolgálja, és ezúton károsítja az átláthatóságot és a bolygót.

Enyhítés: szén-dioxid-csökkentési stratégiák

Az enyhítési erőfeszítések a klímaváltozás lassítását célozzák meg az üvegházhatást okozó gázok világszinten kibocsátott mennyiségének csökkentésével, vagy növelve a kibocsátást elnyelő természetes felületek (erdők) kapacitását, vagy esetleg technológiai innovációkon keresztül. Az enyhítési megközelítések menedzselése magában foglalja a szén-dioxid-piacok,

a kötelező kibocsátási szabályok és a hatékony energiafelhasználási politikák megalapozását, és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság irányába mutató kezdeményezéseket. Annak ellenére, hogy a tervek közül néhány még meglehetősen korai fejlesztési stádiumban van, kormányzati támogató intézkedéseket lenne szükséges kilátásba helyezni már a kezdetektől annak biztosítására, hogy elérjék a kitűzött célokat.

Az átláthatóság és végső soron az enyhítési stratégiák sikeres megvalósulásának lényeges eleme egy a kibocsátást felmérő, jelentő és hitelesítő (measuring, reporting and verification - MRV) stabil rendszer.

A pontos MRV kritikus tényező nemcsak az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának nemzeti szintű csökkentésében, hanem a befektetők üzleti fenntarthatósági alapon történő döntéseinek kellő információs megalapozásában is. Bár jelenleg is rengeteg módszer és kezdeményezés létezik a kibocsátás felmérésére, jelentésére és ellenőrzésére, ugyanakkor még több erőforrás és oktatás szükséges ezen információk fejlesztésére. A fejlődő országokban a technikai kapacitás és a pénzügyi források hiánya nehézkessé teszi a folyamatban lévő kibocsátási adatok összegyűjtésének fejlesztését, és szakmai felügyelet hiányában a nemzeti kibocsátás formális jelentése nyilván nem elegendő a stabil ellenőrzés megvalósulásához.

Szigorú MRV-követelmények nélkül a fejlődő és fejlett országokban egyaránt megvan az a kockázati tényező, hogy az iparágak eltúlozzák az alapkibocsátásukat, és így a „csökkentést” későbbi időpontban valósítják meg. A megbízhatatlan kibocsátási adatok alkalmazása a szén-dioxid-piacon túlzott kvótakibocsátást eredményezhetnek, rontva ezzel az eredetileg nagyratörő kibocsátás-csökkentő erőfeszítéseket. Az eredmény így olyan enyhítési stratégia lenne, ami nem csökkenti a kibocsátást, sőt rövidtávon profitot helyez kilátásba a nagyobb szennyezőknek, ezzel „támogatva” a piacot, végső soron pedig az éghajlatot hozva ki vesztesként.

A mérés, jelentés és ellenőrzés igénye túlnyúlik a kibocsátáson, mivel a zöld gazdálkodás mentén felemelkedő teljes iparnak meg kell állapítania a szén-dioxid-mentes vagy alacsony szén-dioxid-kibocsátású növekedés igazolásának jogszerűségét. A zöld technológiák támogatását célzó kormányzati próbálkozások valóban dicséretesek, de a törvényi felügyeletnek tartania kell a lépést az egyre inkább terebélyesedő ipari aktivitással, hisz a pénzügyi ösztönzők néhány projektfejlesztőt már most odavezettek, hogy a projektjüket valótlanul befejezettek nyilvánítsák, magasabb profitot nyerve ezzel.

Az enyhítés kritikus elemeként a szén-dioxid-piacok védelmet igényelnek a korrupciós kockázatok csökkentésére, és hasonlóan biztosítani kell a fenntarthatóságukat és kapacitásukat az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásnak csökkentésére

A szén-dioxid-kvótakereskedelem több régióban és országban is elterjedt az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentésére, a vezető szén-dioxid-piacok értéke pedig már elérte a 144 milliárd dollárt. Ezekben a kezdeményezésekben megvan a lehetőség a

kibocsátás csökkentésére, de léteznek a politika által létrehozott és közpénzből finanszírozott piacok, melyek e megfoghatatlan árucikkkel kereskednek.

Az Európai Unió Kibocsátás-kereskedelmi Rendszere (ETS) rávilágított arra, hogy a szén-dioxid-piacok fogékonyak az anyagi érdekeltségből eredő jogosulatlan befolyásra, ami az ETS esetében hozzájárulhatott a szén-dioxid-engedélyek túlzott kibocsátásához. Az eredmény 6 és 8 milliárd eurónyi váratlan profitként realizálódott Európa négy legnagyobb energiaszolgáltatójánál. E kritikus piacok gyenge irányítása egy mindkét fél számára előnytelen forgatókönyvet helyezhet kilátásba, ahol az engedélyek túlallokálása és az ennek nyomán kialakuló alacsony szén-dioxid kvóta visszatartó erőként hatnak az alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiákat kereső termelők számára a piacok összeomlását eredményezve.

A zöld gazdálkodáshoz vezető útnak lehetőséget kellene teremteni a fejlődő országok számára a kormányzati aggályok közvetlen megfogalmazásával; a kockázat ennek elmaradása esetén a globális egyenlőtlenségek fennmaradása és elmélyülése

A nap- és szélenergiához hasonló megújuló energiaforrások kiépítése elengedhetetlen az enyhítési folyamathoz, és jelentős magánbefektetést igényel. Ugyanakkor egy nemrég megjelent tanulmány szerint az észak-afrikai régióban a megkérdezett potenciális befektetők közel 70 százaléka nevezte meg a szabályozási kockázatot, beleértve a korrupciót is a befektetések legnagyobb akadályaként.

Jelentős változtatásra lesz szükség egy életképes alacsony szén-dioxid-kibocsátású infrastruktúra kiépítéséhez. Számos, gyenge kormányzatúnak vagy korruptnak bélyegzett ország fog vezető szerepet játszani ebben az átalakulásban. Például bioüzemanyaghoz – a 2030-ra várhatóan a nemzetközi szállítás üzemanyag-összetételének 10%-át kitevő forráshoz – szükséges földek olyan országokban találhatóak, melyek a világátlag alatt állnak a korrupciós, jogállamisági és politikai stabilitási indexek terén.

Nemcsak a föld, de néhány ásvány is, mint például a lítium (mely iránti kereslet drámai növekedése várható például az elektromos autó elterjedésével) leggyakrabban olyan országokban található, melyek híján vannak az erős kormányzatnak és az integritási rendszernek. Mivel ezek a természetes erőforrások lényeges elemek lesznek az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdálkodásban, lépéseket kell tenni a hozzáférésért fizetett kormányzati pénzek átláthatóságának garantálására. A klímaváltozás megelőzéséért folytatott hajsza nem szabad, hogy egy új erőforrási átokhoz, a zöld erőforrás átkához vezessen, arra ítélve a szegényebb országokat, hogy elszalasszák a gazdasági fejlődés lehetőségét, miközben mások profitálnak az ő gazdagságukból a zöld gazdálkodás növekedése során. Az érvényben lévő szabványok, mint például az Átláthatósági Kezdeményezés a Nyersanyag-kitermelő Iparágak Vonatkozásában (EITI) fontos szerepet játszhatnak ebben a kérdésben.

A klímaváltozáshoz való hatékony alkalmazkodás kiépítése

Az állampolgári részvétel fontos tényezője az alkalmazkodási politikának, mivel az leginkább a magas korrupciós kockázattal bíró országokat érinti

A projektek tervezése és rangsorolása során figyelembe kell venni az átláthatóságot és a hosszú távú fenntarthatóság biztosítását a helyi tulajdonosi kör és az érintettek részvételével. A Kiotói Egyezmény Adaptációs Alapjának pénzügyi forrásaihoz történő közvetlen hozzáféréshez helyi vállalkozások létrehozása szükséges, amelyek alkalmasak arra, hogy kezeljék ezeket a forrásokat és rendelkeznek a források elosztásához és a felhasználás ellenőrzéséhez szükséges erőforrásokkal. Eddig azonban a legkevésbé fejlett országoknak csupán 200 000 dollárt allokáltak a nemzeti adaptációs program (NAPA) fejlesztésére, kapacitásfejlesztésre sem tudni, hogy mekkora összeggel számolhatnak.

Az adaptáció hatékony irányítása egyéb ellenőrző intézmények működésétől is függ, beleértve a bíróságokat, bűnüldözési hatóságokat, a médiát és a civil társadalmat. A kormányzás szélesebb rendszereit is meg kell erősíteni azon országokban, ahol az alkalmazkodás a legégetőbb szükséglet. A klímaváltozás által leginkább érintett 20 ország közül egy sem ért el 3,6-nál nagyobb értéket a Korrupcióérzékelési Indexen, ahol a 0 jelenti a legkorruptabb, a 10 a teljesen korrupciómentes országot. Az alkalmazkodási folyamatok megerősítése elengedhetetlen, és egy átfogóbb kormányzati reform része kell, hogy legyen.

A megvalósítási szakasz felügyelete kritikus a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást célzó programok sikerének érdekében

Több klímaváltozáshoz való alkalmazkodási folyamat széleskörű infrastrukturális fejlesztést foglal magában, ilyen például az árvízszabályozás javítása vagy az ivóvizek tengervíz beszivárgástól való védelme. Csak az építési költségekben a korrupció éves szinten jelenleg körülbelül 18 milliárd dollárba kerül a fejlődő országoknak. Az ellenőrzést nélkülöző adaptációs folyamat megkettőzi az eltérített pénzek és a kifogásolható munka kockázatát, ami a népszerűséget még nagyobb éghajlati szélsőségekbe sodorhatja. Törökországban, ahol az 1999-es földrengés 11.000 áldozatot követelt, az épületek fele nem felelt meg az építési szabályoknak. Fontos tanulságokat lehet leszűrni a humanitárius és fejlesztési szektorból annak megértésére, hogy milyen módon lehet elkerülni az adaptációs erőfeszítéseket aláásó korrupciót, illetve az érvényben lévő, több érdekelt felet bevonó kezdeményezésekből, mint például az Építőipari Szektor Átláthatósági Kezdeményezéséből (CoST).

A koordináció, a közös elszámoltathatóság és a működési átláthatóság megerősítése az adaptációs források felügyeletében elengedhetetlen a fenntartható klímaváltozási politikához szükséges bizalom kiépítésében

Az adaptációs források folyósítása különböző bilaterális és multilaterális csatornákon keresztül történik, beleértve hat konkrét bilaterális klímaalapot, két világbanki klíma-befektetési alapot, a Zöld Klímaalapot is magába foglaló UNFCCC-t és a Kiotói Egyezmény alapját. Ezek különböző irányítási rendszerrel és eltérő kötelezettségvállalási szabályokkal bírnak, ami megnehezíti az elszámoltathatóságot. A gyors kezdést biztosító alapokra Koppenhágában és Cancúnban tett amerikai felajánlások közel fele a Világbankon keresztül lesz folyósítva 2011-ben, így annak szabályozói keretrendszere nagy jelentőséggel bír.

Az adaptációs források hatékony, egységes jelentési rendszere elengedhetetlen a különböző csatornákon keresztüláramló pénzek nyomon követése szempontjából. Jelenleg még nehéz különbséget tenni a hivatalos fejlesztési támogatás és a célzott addicionális adaptációs források között. Az addicionális források pontosan lefektetett kritériumai megkönnyíthetik a manipulálás kockázatának mérését és csökkentését, illetve lehetővé tehetik a fejlesztési és adaptációs források felhasználásának egyértelműsítését.

Fókuszban az erdőgazdálkodás

Az erdők főszerepet játszanak a klímapolitikában, bár a szektorban kialakult korrupció nyomon követése preventív és proaktív lépéseket követel

Az erdőgazdálkodási politika fejlesztése bír a legnagyobb prioritással a klímaváltozás enyhítésében. A fa iránti nagy nemzetközi kereslet, a gyenge földtulajdonlási jogok és a marginalizálódott őslakos közösségek rendkívüli kihívást jelentenek az elszámoltatható és fenntartható erdőgazdálkodásban. Minden évben 10 és 23 milliárd dollárnyi fa kerül illegálisan kitermelésre vagy származik gyanús helyről. Ezeket a gyakorlatokat csak támogatják a jogi kiskapuk és a mélyen rögzült korrupciós visszaélések, ahol a helyi hatalom birtokosai nemcsak személyes meggazdagodásukra, hanem politikai támogatás vagy befolyás megszerzésére is használják az erdőket.

Ezen faktoroknak korai stádiumban kellene megjelennie a REDD-ben (Az Erdőirtásból és Erdőpusztulásból Eredő Kibocsátás Csökkentése), az erdőpolitikát a klímaváltozás hatásainak enyhítésére alkalmazó legnagyobb nemzetközi kezdeményezésben. A REDD készülségi programjai (melyekre jelenleg közel 3,5 milliárd dollár értékben vannak ígérek) képesek a nemzeti szintű kapacitáshiány orvoslására, de a szektorbeli korrupció ellen nem tudnak jelentős eredményt elérni.

A stabil monitorozási és jelentési rendszer lényeges feltétele a korrupciós kockázatok csökkentésének és az erdőprojektek fenntarthatóságának

A REDD-programok teljes működésekor évi 28 milliárd dollárnyi forrás fog átfolyni várhatóan a rendszeren. Ahogy már az ENSZ Tiszta Fejlesztési Mechanizmushoz (CDM) hasonló enyhítési kezdeményezések során megvizsgálták, hatékony ellenőrzési mechanizmusok

kiépítésére van szükség a projektek helytelen jóváhagyásának, a fiktív projektek és a túlbecslések igazolásának, illetve a szén-dioxid-kreditek kettős számbavételének és megtévesztő kereskedésének elkerülésére. Ezek a kockázatok kiemelkedők az erdőgazdaságban. Az erdészeti szektor felügyelete azért nehéz, mert a tevékenység nagy része távoli területeken folyik. Az erdők fenntartásának biztosítása és a szén-dioxid-kreditek biztonsága azt jelenti, hogy intézkedéseket kell kilátásba helyezni annak érdekében, hogy ne kerüljön sor erdőirtásra a REDD pénzügyi előnyének realizálása után (tartósság), vagy ezt ne kezdeményezzék olyan területeken, ahol a REDD-programok még nincsenek folyamatban (áteresztés).

A helyi állampolgári részvétel alapvető feltétele a sikeres erdőgazdálkodásnak

Az erdőgazdálkodási közösségek teljes részvétele szükséges a REDD-folyamatban annak biztosítására, hogy valóban ők élvezzék a REDD-program előnyeit, és hogy az erdőirtás megfékezésére szánt források ne kerüljenek eltérítésre. A helyi közösségek megbízása saját erdőik önálló felügyeletével vagy felruházása a folyamatban betöltött jelentősebb szereppel jobb minőségű erdőket és helyi megélhetést teremthet. Az erdőgazdálkodási közösségek egyre inkább a szén-dioxid-kereskedők áldozatává válnak, és a fejlesztők nem átlátható kormányzati megbeszélések során igyekeznek szén-dioxid-kibocsátási jogokhoz jutni. Az erdőgazdálkodásba történő megnövekedett befektetések koordinációt és szoros felügyeletet igényelnek, hogy a források korrupciómentesen jussanak el az azt igénylő közösségekig.

A fenntartható klímapolitikához szükséges intézkedések

A Globális Korrupciós Jelentés azt bizonyítja, hogy a jobb klímapolitikához végső soron nélkülözhetetlen az érdekelt felek őszinte elkötelezettsége és együttműködése, a kormányzatoktól és az üzleti szektortól kezdve a civil szervezeteken keresztül a tudományos élet képviselőin át a szélesebb társadalmi rétegekig. Emellett a klímapolitikai integritás egy teljesskörű, fékek és ellensúlyok egymásba fonódásával létrejövő rendszert igényel. Az intézkedések kulcselemei- és területei a következők.

Pontos és nyilvánosan elérhető információk biztosítása

Ez vonatkozik arra, hogy ki és milyen kibocsátásért felelős, ki milyen politikát javasol, milyen forrásból megy pénz hova és milyen célból, mekkora szén-dioxid-kibocsátás jár együtt a fogyasztással vagy a befektetési döntéssel, és így tovább. Ezek közzététele lényeges a felelősség pontosabb meghatározására és az érdekelt felek elszámoltathatóságának javítására.

A szén-dioxid-kibocsátók, a szabályozók, a finanszírozók és a kormányok kapacitásának és teljesítményének nyomon követése és összehasonlítása

A megállapítások egymáshoz történő viszonyítása jelentős elszámolási kötelezettséget von maga után, segítve ezzel a korrupciós kockázatok felismerését és a klímapolitikai reform prioritásainak azonosítását. A jelentésben bemutatott példák jól illusztrálják ennek fontosságát, például a szén-dioxid-kvótakereskedelmi engedélyeket kibocsátó intézmények gyenge teljesítménye vagy az erdők szén-dioxiddal kapcsolatos ellenőrzési kapacitásának hiánya.

A kapacitás és a feladatok egymáshoz történő igazítása

Ha az ellenőrzési kapacitás például nagyon alacsony a feladat nagyságához képest, az a helyszíni ellenőrzések számának hiányához vagy alacsony szinten maradásához vezet, így képtelen elrettenteni vagy hatékonyan szankcionálni a korrupciós gyakorlatokat. A szakképzettség iránti kereslet és kínálat aránytalansága miatt a kulcsfontosságú szakértők több szerepben kell, hogy megállják a helyüket, és ezáltal az összeférhetlenség veszélye is nő. A források nagysága és a pénzügyi menedzsment kapacitása közötti eltérés szintén teret engedhet a korrupciónak.

A meglévő integritási és elszámoltathatósági mechanizmusok alkalmazása a klímapolitikában

A klímapolitikának alkalmaznia kell a meglévő elszámoltathatósági eszközök széles körét, támogatni az ENSZ Korrupcióellenes Egyezményét, segíteni a korrupcióellenes módszerek fejlesztését és körük bővítését az ombudsmanoktól a közérdekű bejelentőkig; és végül előmozdítani a társadalmi elszámoltathatósági kezdeményezések egyre bővülő körét, a társadalmi ellenőrzéstől az együttműködő monitorozásig, melyek egyre inkább közösségi szintre emelkednek.

A klímaváltozás eredményeként a befektetések növekedése és nagyarányú gazdasági változás várható. Ehhez a folyamathoz a lehető legjobb irányítással kell hozzájárulnunk, hogy biztosítsuk a bolygó és a jövő generáció számára az igazságos kimenetet. A Globális Korrupciós Jelentésben foglalt következtetések alapján a Transparency International az alábbi javaslatokat teszi a klímaváltozásban érdekelt feleknek.

A kormányok számára javasolt intézkedések

1. Alakítsanak ki alapvető klímapolitikai eszközöket, és ösztönözzék azok alkalmazását a függetlenség megteremtése és az érdekkonfliktus csökkentése érdekében

A kormányzatoknak biztosítani kell, hogy a legfontosabb felügyeleti szerveknél jól fizetett, szakmailag magasan képzett alkalmazottak üljenek, akik bizonyították, hogy függetlenek a

szén-dioxid-kvótakereskedelemtől, az enyhítést és alkalmazkodást célzó projektektől és mentesek más képviselői szerepből adódó érdekkonfliktustól. Arra is figyelnie kell a kormányoknak, hogy a projektek jóváhagyói központi forrásokból és ne a projektfejlesztők által legyenek fizetve munkájukért. A környezetvédelmi hivatalok és a kormányzati felügyelet nem tudnak hatékonyan fellépni, ha érdekük fűződik, vagy aktívan részt vesznek a szabályozandó területnek történő szolgáltatásban. A pénzügyi válság megmutatta, hogy a rosszul irányzott ösztönzők és a minősítő szervezetek érdekellentéte egész piacokat képes az összeomlás szélére sodorni. Egy ilyen összeomlás megismétlődése a szén-dioxid-piacokon pénzügyi és klímaválságot jelentene.

2. Biztosítsák az enyhítésre és adaptációra szánt források átláthatóságát

Az UNFCCC tagjainak egységes kritériumrendszert kell kialakítaniuk a projektek finanszírozásával kapcsolatos jelentésekre. A monitorozási, jelentési és értékelési rendszereknek adaptálhatónak kell lenniük különféle kontextusokra, miközben lehetővé teszik a rendszerszerű jelentést.

A nemzetközi pénzügyi mechanizmusoknak világos és következetes útmutatóként kellene szolgálniuk a nemzeti végrehajtó intézmények számára, a folyamatok tervezésétől, a pénzügyi menedzsmenten és a projektek megvalósításán keresztül a zárójelentésig. A tagállamoknak garantálniuk kell, hogy az enyhítési és adaptációs források biztosítják a monitorozási és jelentési kapacitásokat növelését is.

3. Hatékonyan ellenőrizték és felügyeljük a nemzeti klímapolitikát és projekteket

Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású infrastruktúra kiépítését célzó kormányzati segélyeknek és támogatásoknak erős felügyelettel és szabályozó intézményekkel kell párosulnia, hogy óvja a közpénzeket a csalás lehetőségétől, főleg akkor, amikor az infrastruktúra bevezetése technikailag komplex és specializált szaktudást igényel. A nemzeti intézményeknek megfelelő kapacitással kellene rendelkezniük a források elosztásának és felhasználásának ellenőrzésére és a projektek végrehajtása során felmerülő korrupció azonosítására. A független civil társadalom is nagyobb teret kellene, hogy kapjon az ellenőrzési folyamatban.

4. A korrupcióellenes biztosítékokat kezeljük nélkülözhetetlen elemként az enyhítési és adaptációs intézkedések kialakításakor

Az alapvető klímapolitikai intézmények kialakításakor nélkülözhetetlen a fékek és ellensúlyok beleépítése a rendszerbe, már a kezdetektől lényeges a felügyelet megteremtése és a szabályozások helyes bevezetése a szén-dioxid-piacokon. A zöld gazdaság fellendíti néhány alapanyag – például a bolíviai lítium, az indonéz bioüzemanyagok, az észak-afrikai napelem helyszínéül szolgáló földek – piacát. A közpénzek helyes menedzselése és az ellenőrzés biztosítása a bevételek realizálódása előtt lényeges azok számára, akiket az ebből fakadó

nyereség megillet. A zöld gazdaság által kínált lehetőség nem szabad, hogy a zöld erőforrások átkává váljon, hasonlóan az olajban gazdag országok bukott kormányai káros hatásaihoz.

5. Növeljék a politikai koordinációt, és helyezték előtérbe a klímaváltozás szempontjából kulcsfontosságú osztályokat

A különböző érintett intézmények működésének elégtelen koordinációjából fakadó következetlenség, kétértelműség és kikapuk potenciális lehetőséget adnak a korrupciónak. A klímaváltozás átfogó téma, és természetesen a végrehajtó kormányzat több részét is foglalkoztatja, ugyanakkor nem mindenki megy egy irányba. A klímapolitika belső ellentmondásokról feszül, és jobb esetben az irányítás csak rosszul koordinált, rossz esetben azonban szenvedő alanya az egyes részlegek közötti hatalmi harcoknak. Kulcsfontosságú az erős vezetés és az egyértelmű felelősségi körök kijelölése.

6. Építsenek stabil mechanizmusokat a nyilvánosság bevonására és a közképviseletre

A klímaváltozás bekerült a köztudatba. A figyelem ugrásszerű megnövekedése érthető, hiszen mindenki érdekelt félle, illetve a jövő generáció és a bolygó őrzőjévé válik. Az UNFCCC egyik fontos jelentésére érkezett 90 ezer észrevétel és a globális klímapolitikai csúcstalálkozók rekordnagyságú összejövetelei a szokásos konzultációs mechanizmusok és nyilvános részvétel módjainak felülvizsgálatát teszik szükségessé. Oktatás és kapacitásfejlesztés szükséges, hogy az emberek érdemben járulhassanak hozzá a tárgyalásokhoz, és hogy az irányító szervek megfelelően és hatékonyan kezeljék a megnövekedett figyelmet.

Az üzleti szektor számára javasolt intézkedések

7. Legyenek meghatározó szereplői a klímapolitikának nyílt elköteleződésen és kommunikáción keresztül

A szén-dioxid-kibocsátással kapcsolatos jelentések önmagukban nem elegendők. Az üzleti szféra szerepe a klímaváltozásra adott válaszok formálásában túlnő a saját kibocsátásukon. Az üzleti szektor semmilyen más érdekcsoporttal nem hasonlítható lobbierővel harcol az érdekeiért, és ezt még nagyobb mértékben folytatják a klímaváltozással kapcsolatos ügyekben. A cégeknek fel kell fedniük a klímapolitikai elköteleződésüket. A szabályozói környezet fontos formálójaként felelősséggel viseltetnek a pozíciójukért, a koalícióért, melynek részesei, és a támogatott ügyekért és csoportokért. Nemzetközi szinten jelentős súllyal bírnak, hogy igazságos és fenntartható szabályozói környezet kialakítását tegyék lehetővé más érdekelt felekkel együtt.

Ha a vállalatok tudják, hogy mit várnak el tőlük, akkor hatékonyabban tudják erőforrásaikat felhasználni, hogy eljussanak odáig, beleértve ez irányú erőfeszítéseik közzétételét.

8. A zöld gazdálkodásra történő áttérés közben ragaszkodjanak az erős megfelelési és korrupcióellenes követelményekhez, a legjobb felelős vállalatirányítási gyakorlatokhoz

Az adaptációs vagy enyhítési intézkedések során felmerülő üzleti lehetőségek, mint például a nagyszabású infrastrukturális beruházási projektek vagy más területek közbeszerzései, sok jól ismert korrupciós kihívást intéznek a magánszektor felé. Számos eszköz és módszer áll rendelkezésre az ilyen kockázatok hatékony kezelésére: a belső tréningtől az átláthatósági megfelelési rendszereken keresztül az olyan együttes kezdeményezésekig, mint például az átláthatósági megállapodások, az EITI vagy a CoST, melyek kiküszöbölik a korrupciót bizonyos magas kockázatú helyzetekben. A vállalatoknak alkalmazniuk kell ezeket a módszereket a klímaváltozással kapcsolatos tevékenységeikben.

A pénzügyi piacokon tevékenykedő cégekre bízott nagyarányú enyhítési források miatt eljött az idő, hogy az átláthatóság és elszámoltathatóság magas színvonalon jelenjen meg a feltörekvő piacokon.

9. Allokáljanak megfelelő mértékű erőforrást az átláthatóság biztosítására, a szén-dioxid-kibocsátással kapcsolatos jelentési kötelezettségekre és a zöld klímapolitikai tevékenységekre

A jól működő belső ellenőrzési mechanizmusok magukba foglalják az átláthatóságot. A nagyobb vállalatok ugyan rendszeresen jelentik a kibocsátásukat, de jó, ha ezek könnyen érthetőek a nem szakértő csoportok számára is, így a fenntarthatósági jelentések részét kell, hogy képezzék.

A zöld tevékenység jelentése más irányítási területekre is kiterjedhet, például a belső működési szabályzatra. Az ilyen jellegű jelentéseknek tartalmaznia kellene az igazgatótanács közreműködését, a fejlődést viszonyítani kellene különféle benchmarkokhoz, elérhetőnek kellene lenniük valamennyi érdekelt fél és a szélesebb rétegek számára, és független ellenőrzési folyamatokat kellene tartalmaznia.

A pontos és a nyilvánosság számára hozzáférhető jelentéseknek együtt kell járnia azzal az erős elhatározással, hogy nem élnek vissza a termékek zöldre mosásának marketingfogásával. Az életmód-változtatás és a megfelelő fogyasztói döntések elengedhetetlenek a klímaválság elkerüléséhez. A termékek éghajlati hatását rosszul képviselő vállalatok végzetesen aláássák ezt az információáramlást, megrekesztik a környezetbarát gazdaság felé vezető úton való előrehaladást és végső soron erodálják a fogyasztói bizalmat.

A civil társadalom számára javasolt intézkedések

10. Vállaljon független felügyelői és monitorozó szerepet a klímapolitikában és a korrupciós kockázatokban

A civil szektornak egyre nagyobb szerepe van az országok kibocsátás-csökkentését célzó vállalásaiban, beleértve a monitorozás és jelentés minőségét, valamint a klímaalapok forrásainak allokálását és felhasználását. Ezen tevékenységeket erősítené a korrupcióellenes eszközök és indexek már meglévő keretrendszerbe történő beágyazása, illetve a nyílt számla és más közszektorban alkalmazható átláthatósági eszköz alkalmazása a klímaváltozás terén.

11. Bátorítsa a nyilvánosságot a szabályozói környezet kialakításában és felügyeletében történő részvételre mind helyi, mind országos, mind nemzetközi szinten

A civil társadalomnak áthidaló szerepet kell játszania, biztosítva azt, hogy a közélet tudatában van a nemzeti klímapolitikának és a helyi projektek döntéshozatalának. Arra is szükség van, hogy támogassa a közösségeket a nemzetközi tervekhez való elköteleződésre, és a REDD esetében biztosítsa azt, hogy a helyi közösségek megértsék a szén-dioxiddal kapcsolatos jogszabályokat és visszatartsák erőforrásaik felhasználását.

A klímapolitika magába foglalja a civil társadalom aktív elköteleződését a nemzeti és nemzetközi szabályozói környezet kialakításában oly módon, hogy biztosítja, a marginalizált rétegek véleményének érvényesülését is. Ugyanakkor pártolnia kell a hosszú távú elkötelezettséget azon intézmények és cégek részéről, amelyek közügyekben való részvételét helyi, nemzeti és nemzetközi döntéshozatali folyamatokban kell biztosítani, beleértve az UNFCCC-t.

A meghatározó országok civil társadalmainak erősítenie kellene a kormányzatok elköteleződését az adaptációnak, az enyhítésnek és a REDD készségi programjaihoz szükséges nemzeti akciótervek fejlesztésének annak érdekében, hogy az átláthatóság és elszámoltathatóság megfelelően érvényesüljön.

12. Építsen szélesebb koalíciót a klímapolitika integritásában és biztosítsa az összes érdekelt fél érdekeinek megjelenését és megfontolását

A civil társadalom vitán felül kifinomultabb és jobban koordinált az éghajlat iránti elköteleződésben, mint bármilyen más nemzetközi közpolitikai kérdésben. Ugyanakkor még inkább hatékony lesz a témát illetően akkor, ha megerősíti a szakértelem széles spektrumát, a környezettől a fejlesztésig, a humanitárius segítségtől és az emberi jogoktól a korrupcióellenes mozgalomig. A környezetre fókuszáló civil szervezetek vezetésével a civil

társadalmi koalíciók már így is nagy lépést tettek az egységes hang megjelenítése felé, de még rengeteg mindent lehet tenni a láthatóság növeléséért és a különböző civil szektorokat áthidaló közös megközelítésekért. Megfordítva: még többet lehet tenni a korrupcióellenes megközelítések klímaváltozással foglalkozó szervezetekbe integrálásáért. Reméljük, hogy ezen égetően sürgős témában a Globális Korrupciós Jelentés hozzá fog járulni a nagyobb civil szervezeti együttműködéshez.